

Nastavnici–mentori: rad sa studentima na školskoj praksi i nastavnicima–početnicima¹

Dragana Bjekić², Milica Stojković² i Biljana Kuzmanović²

²Fakultet tehničkih nauka u Čačku Univerziteta u Kragujevcu, Srbija

e-mail dragana.bjekic@ftn.kg.ac.rs, milica.stojkovic@ftn.kg.ac.rs,
biljana.kuzmanovic@ftn.kg.ac.rs

Rezime: *Obrazovanje nastavnika je važno područje rada univerziteta jer od osposobljenosti nastavnika u najvećoj meri zavisi kvalitet obrazovnog sistema. Odgovornost univerzitetskih institucija u obrazovanju nastavnika je velika, posebno u toku prve faze – inicijalnog obrazovanja. U inicijalnom obrazovanju nastavnika sve značajnija pažnja se pridaje praksi studenata–budućih nastavnika i mentorskom radu nastavnika iz škola sa njima. U radu je razmatran mentorski rad nastavnika–mentora u toku školske prakse sa studentima–budućim nastavnicima, ali i u okviru pripravnništva sa nastavnicima–početnicima. Izdvojeni su neki preduslovi (i karakteristike) potrebni za uspešan mentorski rad, koji, istovremeno, predstavljaju i kriterijume izbora nastavnika–mentora. Obrazovanje nastavnika tehničko–informatičkih predmeta i oblasti usmerilo je i izbor primera za poređenje mentorskog rada sa studentom na praksi i nastavnikom–pripravnikom. Praksa u nastavi (i za studenta–budućeg nastavnika, i za nastavnika–početnika) mora da bude mentorski vođena a ne samo nadgledana, te je uloga mentora veoma kompleksna i zahteva odgovarajuću pripremu i profesionalni razvoj i samih mentora.*

Cljučne reči: *mentorstvo, školska praksa, student–budući nastavnik, nastavnik–početnik, inicijalno obrazovanje, pripravnništvo.*

1. PROFESIONALNI RAZVOJ I OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

Obrazovanje nastavnika je kontinuirani proces i konstitutivni deo učenja u toku čitavog profesionalnog života. Sve tri faze obrazovanja nastavnika u Srbiji (inicijalno obrazovanje, pripravnništvo i stručno usavršavanje tokom čitavog nastavnikovog rada) pod uticajem su: aktuelnih društvenih i obrazovnih potreba u zemlji, sistematskih istraživanja i praćenja profesionalnog delovanja nastavnika, prihvaćenih evropskih tendencija u visokoškolskom obrazovanju, ali i dostignuća i postavljenih ciljeva u razvoju školskog sistema kod nas (Bjekić i Dragičević, 2008). To su, istovremeno, i okviri obrazovanja nastavnika nastavnih predmeta ih oblasti tehničkih i informatičkih disciplina. Visokoškolske institucije, u Srbiji fakulteti koji obrazuju buduće nastavnike, imaju veliku odgovornost jer od stepena osposobljenosti nastavnika u toku inicijalnog obrazovanja za nastavni rad zavisi i kvalitet

¹ Rad je razvijen u okviru projekta OI 179026 „Nastava i učenje – problemi, ciljevi i perspektive“ kojim rukovodi Učiteljski fakultet u Užicu, a finansijski podržava Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

buduće nastave koju će oni realizovati. U inicijalnom obrazovanju se sve značajnija pažnja pridaje praksi studenata–budućih nastavnika i mentorskom radu nastavnika iz škola sa njima. Mentorstvo, kao poseban oblik rada nastavnika sa studentom–budućim nastavnikom ili sa nastavnikom početnikom, danas se razmatra i iz praktičnog, i iz teorijskog ugla (Ambrosetti, 2014; Buhberger, 2015; Franke & Dahlgren, 1996; Hudson, 2013; Stanojević, 2014; Wilkins, & Okrasinski, 2015).

1.1. Obrazovanje nastavnika

Aktuelni evropski sistemi obrazovanja i vaspitanja već su uspostavili jasne okvire obrazovanja nastavnika. Među prvima je školski sistem u Finskoj, kao jedan od najefikasnijih školskih sistema, postavio master nivo kao nužan nivo obrazovanja nastavnika koji rade u osnovnim i srednjim školama (Nieme, 2008, prema Bjekić i Dragičević, 2008: 36), a ovaj primer se veoma brzo raširio kao pravilo. Danas u većini evropskih zemalja inicijalno obrazovanje nastavnika traje pet godina, potom sledi period pripravništva ili uvođenja u posao koji traje od jedne do tri godine, zavisno od zemlje (na primer: u Srbiji traje jednu godinu, u Finskoj je tri godine), a posle toga se nastavnik kontinuirano usavršava i uči tokom čitavog života.

Slika 1. *Kontinuum obrazovanja nastavnika (Bjekić i Dragičević, 2008: 36)*

Iako se u akademskoj zajednici sve veća pažnja posvećuje svim nivoima obrazovanja nastavnika (Karras & Wolhuter, 2010), nedovoljno je istraživanja obrazovanja nastavnika predmetne nastave različitih nastavnih oblasti.

1.2. Obrazovanje nastavnika tehničkog i informatičkog područja

Pored okvira zajedničkog za obrazovanje svih nastavnika u Srbiji, obrazovanje nastavnika tehničko-tehnološko-informatičkih predmeta i oblasti određuju i: sistemi obrazovanja nastavnika ovih oblasti u Evropi, razvoj tehnologija, tehničkih nauka i prakse, kao i karakteristika i potreba školskog sistema u Srbiji. Istovremeno, ovo su i elementi profesionalizacije nastavnikovog rada (Bjekić & Dragičević, 2008).

U Srbiji je danas obrazovanje nastavnika za predmet Tehničko i informatičko obrazovanje, kao obaveznog predmeta u osnovnoj školi, organizovano na tri fakulteta. Na dva fakulteta to su integrisane akademske studije trajanja 5 godina, čime se ostvaruje 300 ESPB i stiče akademski naziv master profesor tehnike i informatike (Fakultet tehničkih nauka u Čačku Univerziteta u Kragujevcu, Pedagoški fakultet u Vranju, Univerzitet u Nišu) i na jednom fakultetu sekvencijalne studije ukupnog trajanja 5 godina (model 4+1, 240+60 ESPB) čime se stiče akademski naziv master profesor informatike i tehnike (Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“ u Zrenjaninu, Univerzitet u Novom Sadu). Teritorijalni raspored ovih institucija omogućava da se bolje isplanira obrazovanje nastavnika ovog profila uzimajući u obzir procenu potreba sistema vaspitanja i obrazovanja za nastavnicima koji treba da obezbede integrisanu nastavu tehničkog i informatičkog područja, ali i fleksibilnu organizaciju nastave računarstva i informatike posebno u okviru srednjeg stručnog obrazovanja.

2. ULOGA NASTAVNIKA–MENTORA U OBRAZOVANJU I PROFESIONALNOM RAZVOJU NASTAVNIKA

Veoma važan deo obrazovanja nastavnika je školska praksa ili uključivanje studenata – budućih nastavnika i nastavnika početnika u stvarno nastavno okruženje. Istraživači nastavničke prakse smatraju da je to „kulminirajuće iskustvo u pripremi nastavnika zbog toga što omogućava nastavnicima početnicima da se socijalizuju u nastavničkoj profesiji“ (Furlong et al., 1988, prema Maphalala, 2013). Danas i u Srbiji školska praksa budućih nastavnika postaje posebno važan deo inicijalnog obrazovanja nastavnika.

Inicijalno obrazovanje nastavnika je period formalnog obrazovanja na univerzitetima. Funkcija školske prakse u inicijalnom obrazovanju je da omogući studentima sveobuhvatni uvid u rad nastavnika, da se oprobaju u realizaciji različitih profesionalnih uloga u sigurnom okruženju koje kreiraju zajedno sa nastavnikom-mentorom, i da dobiju od mentora formativnu povratnu poruku o realizovanim aktivnostima.

Period pripravnštva je oblik obrazovanja nastavnika početnika (pripravnik) za vreme njihovih prvih godina rada u nastavi integrišući inicijalno obrazovanje sa kontinuiranim profesionalnim razvojem (Zlatic, Marinković i Vučetić, 2014). Naziva se i „period uvođenja u posao“. Osnovna funkcija perioda pripravnštva je obezbeđivanje podrške i sistemskog vođenja nastavnika početnika. Tri ključna nivoa podrške su: podrška ličnom razvoju, podrška socijalnom razvoju i podrška profesionalnom razvoju (Eisenschmidt, 2006, prema Zlatic, Marinković & Vučetić, 2014). Programi uvođenja u posao pomažu početnicima da steknu iskustvo i da se adaptiraju nastavnoj realnosti u školi. Ova podrška može biti *formalna*, kada je uspešno kompletiranje programa uvođenja u posao jedan od obaveznih zahteva za postizanje nastavne licence, ili *neformalna*, kada se učestvovanje u programima uvođenja u posao zasniva na dobrovoljnoj osnovi (Zlatic i sar., 2014). U ovom procesu mentorstvo je prepoznato kao jedan od osnovnih sistema podrške. Mentor je ključna figura koja podržava socijalizaciju novih nastavnika u školskom kontekstu, ubrzava njihov profesionalni razvoj (Feiman-Nemser, 2001; Wang & Odell, 2002), obezbeđuje emocionalnu podršku novim članovima školske zajednice (Wang & Odell, 2002).

2.1. Mentorstvo u obrazovanju nastavnika

Praksa budućih nastavnika i nastavnika početnika podržana je mentorstvom i mentorskom saradnjom. Za imenovanje kolaborativnih nastavnika iz prakse koji su podrška na nastavi i u organizaciji školskog rada nastavnicima–početnicima ili studentima–budućim nastavnicima koristi se termin „mentori“, a za imenovanje nastavnika–početnika ili studenata–budućih nastavnika kojima su mentori podrška u realnom nastavnom okruženju na praksi (*eng. mentees**), ne postoji na srpskom jeziku jedan opšteprihvaćen termin.

Za studente ili pripravnike čiji profesionalni razvoj podržavaju nastavnici-mentori na srpskom jeziku ćemo koristiti najčešće sledeći izraz: studenti-nastavnici i nastavnici početnici koji su pod mentorstvom mentora.

Različiti izveštaji (naučna istraživanja, akciona istraživanja, svakodnevna evidencija) ukazuju na to da mentorstvo unapređuje kvalitet nastave. Prema istraživanju NFIE (1999)

---

* Termin *mentor* se koristi i u srpskom jeziku sa istim značenjem kao i u engleskom jeziku. Termin *mentee* (na engleskom jeziku) nema adekvatnu reč u srpskom jeziku (mentorisani nije adekvatna reč), te se opisno određuje (najčešće: „osoba koju u nekom procesu učenja podržava mentor“).

„70 % nastavnika koji su bili pod mentorstvom najmanje jednom nedeljno veruju da su unapređene njihove nastavničke veštine.“ Mentorstvo je način promene i nastavnika–mentora . Neki mentori koji su učestvovali u navedenoj studiji tvrdili su da je svako od njih ko je bio mentor drastično promenjen – promenjene su veštine upravljanja razredom, odnosi prema i sa drugim nastavnicima u istoj oblasti, njihove veštine rada sa studentima u nastavi. Pojedini autori smatraju da je mentorstvo proces razvoja „odnosa između mentora i studenata–budućih nastavnika ili pripravnika koji zauzvrat omogućava potporu za unapređenje njihovih veština, ali postaje i središnji aspekt interakcija (Ambrosetti, 2010: 30). Ipak, veoma je bitno mentorstvo posmatrati kao holistički proces koji uključuje tri komponente: odnose, razvojne potrebe i kontekstualne elemente (Ambrosetti, 2010). Mentorstvo može razvijati nastavnu praksu tako što će omogućiti da se mentori i studenti–budući nastavnici koje mentorski vode, odnosno mentori i pripravnici koje mentorski vode, upuste u pedagoške diskusije i reflektivno razmišljanje (Hudson, 2007).

U istraživanju shvatanja studenata–budućih nastavnika o pripravnicičkim i mentorskim programima i kako programi za obrazovanje nastavnika mogu doprineti širokom kontinumu podrške za prelazak iz faze pripreme za nastavu ka samoj nastavi, rezultati pokazuju da su budući nastavnici nedovoljno upoznati sa pripravnicičkim programima, uključujući podršku koju ovi programi mogu da pruže novim nastavnicima (Wilkins & Okrasinski, 2015). Opisani su nivoi razumevanja ovih programa terminologijom nove teorije o kontinualanom uvođenju u posao: ograničeni nivo, osnovni nivo, nivo nastajanja i nivo znanja o pripravnicičtvu nastavnika i mentorskim programima.

2.2. Nastavnici-mentori

Mentorstvo je proces između mentora i studenta–budućeg nastavnika ili pripravnika (eng. Mentees). Od mentora treba zahtevati ne samo da pružaju podršku, već i da proaktivno demonstriraju svoje kvalitete u ulozi reflektivnih praktičara kao i da ohrabruju refleksiju nastavnika–početnika sa kojima rade“ (Turner, 1993: 41). Uloga nastavnika mentora je ključna u razvoju studenata–budućih nastavnika (Maphalala, 2013).

Ko je mentor ili nastavnik–mentor? „Nastavnici mentori kao praktičari profesionalci poseduju svesnost o aktuelnim potrebama u obrazovanju; u jedinstvenoj su poziciji da pomažu početnicima ili studentima – budućim nastavnicima da upravljaju zahtevima prakse, posebno kada su u pitanju nastavni planovi i upravljanje razredom. Studenti na praksi i pripravnici će potražiti pomoć mentora u periodu koji je često za njih stresan i emocionalno i fizički“ (Handbook for PDPP 2010-2011, prema Maphalala, 2013), mentor će ih „negovati, savetovati, upućivati, ohrabrivati i olakšavati im autentično iskustvo učenja za razvoj“ (Le Cornu, 2005, prema Hudson, 30). Hudson je razvio petofaktorski model mentorstva u nastavi izdvojivši sledećih pet faktora (Hudson, 2007, 2013):

- osobine ličnosti: potrebno je da mentor ispoljava osobine ličnosti koje omogućavaju podržavajuću sredinu za učenje i razvoj pozitivnih stavova i poverenja nastavnika–početnika ili studenata na praksi sa kojima radi;
- sistemski zahtevi: reglativa za uspostavljanje kvalitetne nastavne prakse (školski programi, politika škole, školski pravilnici, sistemski ciljevi i sl.);
- pedagoška znanja: mentor treba da ima adekvatna pedagoška znanja i da koristi ta znanja u svojoj nastavnoj praksi tako da promoviše efikasno učenje;
- modelovanje ponašanja i nastavne prakse: mentor modeluje nastavne situacije, demonstrira pripremu nastavnih materijala i sl.;

- **fidbek:** mentor daje povratnu poruku nastavniku-početniku ili studentu na praksi o ishodima kojima se stvara efikasna nastava, i ohrabruju ih ta razmišljaju kritički o svojoj praksi.

Rouli je identifikovao šest kvaliteta dobrog mentora (Rowely, 1999): posvećenost ulozi mentora; prihvatanje nastavnika-početnika ili studenta-budućeg nastavnika; razvijenost veština davanja nastavne podrške; efikasnost u različitim socijalnim kontekstima; ponaša se kao model kontinuiranog učenika; komunicira vešto ispoljavajući nadu i optimizam. Kvaliteti delotvornog mentorstva mogu organizovati u četiri opšte kategorije: stavovi i karakter, profesionalne kompetencije i iskustvo, komunikacione veštine i interpersonalne veštine, koje je je neophodno uzeti u obzir pri izboru mentora (2009).

Koji su osnovni (minimalni) zahtevi koje nastavnici-mentori treba da ispune?

U gradu Njujorku državna škola postavlja sledeće zahteve za izbor mentora: pet godina nastave u državnoj školi, vladanje pedagoškim veštinama i sadržajem nastavnih predmeta, ispoljavanje odličnih interpersonalnih veština, opredeljenost za profesionalni razvoj (NYS).

Minimumalni zahtevi da nastavnik bude mentor nastavnicima-početnicima i/ili studentima-budućim nastavnicima na školskoj praksi u Srbiji nisu eksplicitno definisani, te postoje značajne razlike i u izboru mentora za nastavnike početnike (često u školama uslovljeno raspoloživim kadrom), ali i u opredeljivanju visokoškolskih institucija koje obrazuju nastavnike za određene nastavnike-mentore za studente. Najčešći kriterijumi selekcije nastavnika-mentora za studentsku praksu su sledeći: odgovarajuće obrazovanje (predviđeno pravilnicima o vrsti obrazovanja nastavnika i saradnika), položen ispit za licencu, radno iskustvo u nastavi određenog predmeta najmanje 5 godina, kontinuirano stručno usavršavanje, razvoj programa i aktivnosti stručnog usavršavanja, rezultati u nastavnom radu, obučenost za mentorski rad, ugled u kolektivu, napredovanje na poslu itd.

2.3. Specifičnosti mentorskog rada sa studentima na školskoj praksi i sa nastavnicima početnicima

Mentorski rad sa studentima-budućim nastavnicima i sa nastavnicima-početnicima zasnovan je na istim ciljevima: da ih osnaže da budu efikasni nastavnici, posebno polazeći od shvatanja da je profesionalni razvoj nastavnika proces interaktivne konstrukcije (ili aktivne kokonstrukcije) profesionalnih znanja i veština u autentičnom školskom kontekstu (Kamenarac, 2010). Ali, studenti-budući nastavnici realizuju školsku praksu sa distance u odnosu na buduću svoju samostalnu i realnu nastavu, a nastavnici početnici već su u svojim realnim profesionalnim aktivnostima i nemaju distancu u odnosu na realnu nastavu.

Mentorski rad sa studentima-budućim nastavnicima je kolaborativni proces koji obuhvata studenta, predstavnika univerziteta (univerzitetskog nastavnika zaduženog za studentsku praksu) i mentora – kooperativnog nastavnika (Campbell, & Brummet, 2007).

Fokus mentorskog rada sa nastavnicima-početnicima je u školi u kojoj su započeli rad. Do skoro je podrška u školi bila osnovni, pa i jedini model podrške nastavnicima-početnicima. Danas se u mnogim evropskim zemljama za podršku mentorskom radu sa nastavnicima-početnicima, ali i podršku samim početnicima uspostavlja organizovanija veza škola i univerziteta (Eisenschmidt, Oder, & Reiska, 2013). U Srbiji se, pak, fokus pomera ka kooperaciji škola i centara za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju, kao i drugih institucija vaspitno-obrazovnog sistema, a još uvek nema organizovane univerzitetske podrške mentorskom radu sa nastavnicima-početnicima.

3. UMETO ZAKLJUČKA: POREĐENJE MENTORSKOG RADA

Predstavljani su elementi mentorskog rada mentora-nastavnika tehničkog i informatičkog obrazovanja sa studentima tehnike i informatike i nastavnicima početnicima (Tabela 1).

Tabela 1. *Komponente mentorskog rada sa studentima-budućim nastavnicima TIO na školskoj praksi i nastavnicima-pripravniciima*

Mentorski rad sa studentima-budućim nastavnicima (inicijalno obrazovanje)	Izabrane komponente mentorstva	Mentorski rad sa nastavnicima-početnicima (period uvođenja u posao)
Mentorstvo se odvija na radnom mestu-nastavnika mentora; student je gost u mentorovoj školi.	Mesto mentorskog rada	Mentorstvo se ostvaruje u zajedničkoj školi u kojoj rade i nastavnik-početnik i mentor, na njihovim radnim mestima.
Planiranje operativnog plana ostvarivanja školske prakse studenata (aktivnosti, vreme, zadaci itd.)	Planiranje	Planiranje pripreme nastave, pripreme časova
Student posmatra sve aktivnosti ment-ora, učestvuje prema planu pripremljenom sa mentorom: časovi i svi mento-rovski predmeti; posebne vrste časova (dodatna nastava, sekcije); nenastavne aktivnosti u školi i lokalnoj zajednici; mentorove aktivnosti na školskim takmičenjima i manifestacijama itd.	Aktivnosti studenta ili početnika	Aktivnosti nastavnika-početnika na redovnim časovima kao njegove samostalne aktivnosti sa i bez prisustva mentora kao posmatrača Pripravnik posmatra izabrane časove mentora. Učešće pripravnika kao radnika škole u svim školskim aktivnostima
Ponekad, u okviru realizacije časova u realnim odeljenjima uz stalno prisustvo mentora	Upravljanje razredom	Svakodnevno u realnim odeljenjima, ponekad uz prisustvo mentora
Mentor saraduje sa studentom i univerzitetskim osobljem odgovornim za praksu	Mentorovo kolaborativno partnerstvo	Mentor saraduje sa pripravnikom i školskim rukovodstvom u vezi rada pripravnika
Direktna redovna komunikacija između mentora i studenta, direktna povremena komunikacija između mentora i univerzitetskog koordinatora prakse	Komunikacija	Direktna i svakodnevna komunikacija između pripravnika i mentora, školskog menadžmenta i osoblja
Student priprema posebnu evidenciju u Dnevniku sa prakse, posebnim protokolima za pojedine zadatke Mentor izveštava o radu studenta	Evidencija	Pripravnik priprema redovnu evidenciju, izveštaje i školsku dokumentaciju koju pripremaju nastavnici Mentor izveštava
Dodatna podrška univerzitetskih nastavnika za pripremu prakse	Angažovanje univerzitetskog osoblja	Nije zastupljeno u Srbiji, sem na završnom ispitu za licencu
e-kursevi za praksu u okviru Moodle sistema za studente-buduće nastavnike e-komunikacija između studenta, mentora, univerzitetskih nastavnika	e-podrška korišćenjem IT i eT	e-korespondencija između mentora i pripravnika

Posle svake studentove aktivnosti Mentor i student razgovoraju pre i posle svake studentove aktivnosti Fidbek od univerzitetskog nastavnika	Fidbek i refleksija	Svakodnevna konverzacija pripravnika i mentora Kontinuirani fidbek od strane mentora
Studentov izveštaj mentoru i univerzitetskom nastavniku Mentorov izveštaj univerzitetskom nastavniku odgovornom za praksu	Izveštavanje	Pripravnikov izveštaj mentoru i školskom rukovodstvu Mentorov izveštaj šk. rukovodstvu i državnoj komisiji za ispit za licencu

Kao primer mentorskog rada sa studentima izabran je mentorski rad na stručnoj školskoj praksi studenata Fakulteta tehničkih nauka u Čačku na studijskom programu integrisanih akademskih studija Tehnika i informatika koji završetkom studija stiču zvanje master profesor tehnike informatike, školuju se 5 godina, ostvaruju 300 ESPB i u okviru toga 11 ESPB za stručnu školsku praksu (u VI i X semestru studija), pored praktičnih nastavničkih aktivnosti i zadataka u okviru drugih predmeta. Nastavnici-mentori studenata ovog studijskog programa (SP IASTI) su nastavnici u osnovnim i srednjim školama. U osnovnim školama to su nastavnici sa licencom za obavezni nastavni predmet Tehničko i informatičko obrazovanje i izborni nastavni predmet Informatika i računarstvo, koji zadovoljavaju već navedene uslove (navedeno u 2.2). U srednjim školama to su nastavnici obaveznog predmeta Računarstvo i informatika, koji zadovoljavaju iste uslove. Fakultet tehničkih nauka u Čačku u toku jedne školske godine saraduje sa 35–40 nastavnika–mentora. Mentorski rad sa studentima – budućim master profesorima tehnike i informatike, pored kompleksnosti profesije, dodatno uslođjava i interdisciplinarnost nastavnog područja koje treba da realizuju, ali to nije predmet ovog rada. U prvom planu upoređivane su aktivnosti mentora i studenta, kao i mentora i pripravnika, a koje treba da obezbede razvoj onih kompetencija koje čine profesiju nastavnika posebnom profesijom.

Školska studentska praksa u okviru inicijalnog obrazovanja nastavnika, i aktivnosti uvođenja u posao u toku pripravnništva nastavnika– početnika postaju i u Srbiji važna tema planiranja i evaluacije obrazovanja nastavnika. Mentorski rad i sa studentima, i sa pripravnicima, osnova je kvalitetne prakse, te je ubuduće potrebno veću pažnju posvetiti izboru i pripremi nastavnika–mentora.

LITERATURA

- [1] Ambrosetti, A. (2014). Are You Ready to be a Mentor? Preparing Teachers for Mentoring Pre-service Teachers, *Australian Journal of Teacher Education*, 39(6), 30-42. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2014v39n6.2>
- [2] Bjekić, D., & Dragičević, S. (2008). Evropski kontekst obrazovanja nastavnika tehničko-tehnološkog područja u Srbiji. U D. Golubović (ur.). *Zbornik radova TIO '08* (str. 30-46). Čačak: Tehnički fakultet.
- [3] Bjekić, D., Vučetić, M., Kuzmanović, B., & Zlatić, L. (2015). The role of teacher-mentor for student school practice in evaluation of university curricula for teacher education, 11th International Conference "Days of Applied Psychology", *Book of Abstracts* (pp. 25-26). Nis: Filozofski fakultet.

- [4] Buhberger, F. prir. (2015). *Mentorski rad u toku školske prakse budućih nastavnika*, Beograd: Projekat Razvionica.
- [5] Campbell, M. R. & Brummet, V. M. (2007). Mentoring Preservice Teachers for Development and Growth of Professional Knowledge, *Music Educators Journal, Special Focus: Music Teacher Preparation*, 93(3), 50-55.
- [6] Eisenschmidt, E., Oder, T., & Reiska, E. (2013). The Induction Program – Teachers' Experience After Five Years of Practice, *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, DOI: 10.1080/13611267.2013.827824, dostupno na <http://dx.doi.org/10.1080/13611267.2013.827824>
- [7] Franke, A., & Dahlgren, L. O. (1996). Conceptions of mentoring: An empirical study of conceptions of mentoring during the school-based teacher education, *Teaching and Teacher Education*, 12(6), 627-641. doi:10.1016/S0742-051X(96)00004-
- [8] Feiman-Nemser, S. (2001). From preparation to practice: designing a continuum to strengthen and sustain teaching. *Teachers College Record*, 103 (6), 1013-1055.
- [9] Hudson, P. B. (2007). Examining mentors' practices for enhancing preservice teachers' pedagogical development in mathematics and science, *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 15(2), 201-217. Retrieved September 4, 2015, from <http://eprints.qut.edu.au/5335/1/5335.pdf>
- [10] Hudson, P. (2013). Mentoring as professional development: 'Growth for both' mentor and mentee. *Professional Development in Education*. Retrieved September 4, 2015, from <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19415257.2012.749415>
- [11] Kamenarac, O. (2010). Profesionalni razvoj nastavnika – proces aktivne konstrukcije znanja u autentičkom školskom kontekstu, *Pedagoška stvarnost*, 56(1–2), 119-132.
- [12] Karras, K. G. & Wollhuter, C. C. Eds. (2010). *International Handbook on Teacher Education WorldWide: Training, Issues and Challenges for Teachers Profession*, Athens: Atropos Edition.
- [13] Maphalala, M. C. (2013). Understanding the Role of Mentor Teachers during Teaching Practice Session, *International Journal of Education Sciences*, 5(2), 123-130. Preuzeto 30. 8. 2015. sa <http://krepublishers.com/02-Journals/IJES/IJES-05-0-00-13-Web/IJES-05-2-000-13-Abst-PDF/IJES-05-2-123-13-191-Maphalala-M-/IJES-05-2-123-13-191-Maphalala-M-C-Tt.pdf>
- [14] NFIE (1999). *Creating a Teacher Mentoring Program*, The National Foundation for the Improvement of Education, dostupno na https://www.neafoundation.org/downloads/NEA-Creating_Teacher_Mentoring.pdf
- [15] NYS, Role and Responsibilities of School-Based Mentors, New York State, preuzeto 16. 4. 2016. sa <http://schools.nyc.gov/NR/rdonlyres/EC6D30FF-B47B-4ACB-8480-4FC10DE122FB/0/MentorGuide20112012.pdf>
- [16] Rowley, J. B. (1999). The Good Mentor, *Supporting New Teachers*, 56(8), 20-22, preuzeto aprila 2015. sa <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/may99/vol56/num08/The-Good-Mentor.aspx>
- [17] Stanojević, D. (2014). Pedagoška praksa i iskustva mentora u profesionalnoj obuci budućih učitelja, *Teme*, XXXVIII(1), 299-316.
- [18] Turner, M. (1993). The Role of Mentors and Teacher Tutors in School Based Teacher Education and Induction, *British Journal of In-Service Education*, 19(1), 36-45, DOI: 10.1080/0305763930190107

- [19] Wang, J.& Odell, S.J. (2002). Mentored learning to teach according to standard-based reform: a critical review. *Review of educational research*,72,(3),481-546.
- [20] Wilkins, E. A., & Okrasinski, J. E. (2015). Induction and Mentoring: Levels of Student Teacher Understanding, *Action in Teacher Education*, 37(3), 299-313, DOI:10.1080/01626620.2015.1048010
- [21] Zlatić, L., Marinković, S. i Vučetić, M. (2014). Značaj podrške nastavnicima u periodu pripravnništva u kontekstu doživotno učenja. U I. Milićević (ur.). *Zbornik radova TIO 2014* (str. 442–449), Čačak: Fakultet tehničkih nauka.